

Yttrande över "En snabbare utbyggnad av häkten och anstalter"

Boverkets ställningstagande

Boverket avgränsar sitt yttrande till myndighetens verksamhetsområden; bland annat fysisk planering, byggande och boende.

Boverket **tillstyrker** följande förslag:

- att tidsbegränsade bygglov – utökas, förenklas och förlängs
- att tillfälliga häkten och anstalter ska få byggas i en extraordinär situation.

Boverket **avstyrker** följande förslag:

- om permanenta bygglov – fler avvikelser får godtas
- att ett expertråd ska inrättas
- att en tydligare vägledning behövs
- att en förenklad process för byggande av typhus bör tas fram.

Boverket **avstår** från att svara angående följande förslag:

- att vissa överklaganden ska prioriteras
- att ett skydd som tryggar markförsörjningen bör utredas vidare.

Boverkets synpunkter

Boverket vill härutöver lämna nedanstående synpunkter på utredningens betänkande.

Förslag 1 – Tidsbegränsade bygglov – utökas, förenklas och förlängs

Boverket förstår de svårigheter som utredningen lyfter och instämmer i utredningens bedömning att förslaget kan vara en åtgärd som på kort sikt kan åtgärda bristen på platser.

Boverket tillstyrker förslaget.

Förslag 2 – Permanenta bygglov – fler avvikelser får godtas

Boverkets uppfattning är att utredningen inte på ett korrekt sätt har klargjort för hur planinstrumentet fungerar och det är därför mycket svårt att bedöma hur den övervägt konsekvenserna av sitt förslag.

Genom att kommunen tar fram en detaljplan säkerställs att ett område är lämpligt för ett visst ändamål. Under arbetet behöver kommunen ta hänsyn till en mängd olika intressen och avväga vad som behöver regleras i planen. Detaljplanen får inte vara mer detaljerad, det vill säga innehålla regleringar, utöver vad som krävs med hänsyn till syftet med planen och för att platsen ska bli lämplig. Det är alltså inte möjligt att dra de slutsatser som utredningen gör när den skriver att vissa planbestämmelser är frivilliga. Det stämmer som utredningen beskriver att vissa saker måste regleras i en detaljplan, det vill säga de som räknas upp i 4 kap. 5 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL. Men det innebär inte motsatsvis att planbestämmelser utöver dessa är frivilliga och skulle vara mindre viktiga. Boverket anser i stället att, tvärtom, dessa bestämmelser är med för att kommunen anser det nödvändigt att gå utöver det som måste finnas med. Det kan handla om planbestämmelser som krävs för att säkerställa hälsa och säkerhet, såsom skydd mot ras och skred, störningar och risker för olyckor, översvämning och erosion med mera. Det kan även handla om utformningsbestämmelser för att tillkommande bebyggelse ska uppfylla kraven på hänsyn till befintliga värden. Det är därför inte lämpligt att införa sådana svepande och omfattande möjligheter till avvikelser som utredningen föreslår, och som hade träffat de planbestämmelser som kommunen bedömt nödvändiga. I de fall där kommunen anser att det i en plan finns regleringar som inte längre är nödvändiga finns det en möjlighet för kommunen att ta bort dessa begränsningar genom att ändra detaljplanen eller ersätta den med en ny.

Boverket vill även tillägga att de ändringar som föreslås i lagrådsremissen, Ett nytt regelverk för bygglov, innehåller vissa nya möjligheter till avvikelser och som kommer att gagna även häkten och anstalter.

Boverket avstyrker förslaget.

Förslag 3 – Tillfälliga häkten och anstalter ska få byggas i en extraordinär situation

Boverket instämmer i utredningens förslag att i vissa situationer kan det vara lämpligt att regeringen ges möjlighet att införa undantag från vissa krav. Boverket anser att den extraordinära situationen som Sverige kan komma att befinna sig i när det gäller platsbrist, är i paritet med de ytterligare undantagen som finns i 16 kap. 13–14 §§ PBL.

Boverket tillstyrker förslaget.

Förslag 4 – Ett expertråd ska inrättas

Boverket delar inte utredningens uppfattning att ett deltagande i ett expertråd är lämpligt. Boverket har förståelse för den problematik som utredningen lyfter och instämmer i utrednings slutsats att Kriminalvården skulle gagnas av mer kompetens och kunskap i den aktuella frågan. Boverket noterar att Specialfastigheter, som redan har kunskap och bistår Kriminalvården i ett flertal ärenden, skulle kunna vara en mer naturlig part att erbjuda mer djupgående råd och stöd.

Det skulle vara svårt för Boverket som expertmyndighet att erbjuda den hjälp som krävs på den nivå som utredningen beskriver. Exempelvis skulle Boverket medverka och föreslå förslag på lokalisering för enskilda projekt samt ge rådgivning kring tillämpningen av våra föreskrifter. Boverket är en föreskrivande myndighet och är alltså den myndighet som ställer kraven. Det är inte lämpligt att Boverket ska tolka sina egna föreskrifter åt en annan part i ett enskilt fall. Detta är ett ansvar som faller på byggherren i det enskilda fallet. Ett sådant medverkande kan även komma i konflikt med Boverkets roll som remissinstans i överklagade och överprövande av olika ärenden.

Boverket avstyrker förslaget.

Förslag 5 – Vissa överklaganden ska prioriteras

Boverket bedömer att andra involverade parter har större insikt och kunskaper i att bedöma träffsäkerheten med förslaget än Boverket. Detta särskilt i avvägning med andra prioriteringar inom övriga områden som rättsväsendet hanterar.

Boverket avstår att svara.

Förslag 6 – En tydligare vägledning behövs

När det gäller beslutade ändringar i plan- och bygglagstiftningen, så uppdaterar Boverket löpande berörda artikelsidor på PBL kunskapsbanken¹ till gällande rätt. Detta innebär att om utredningens förslag i någon del blir genomförda, och som leder till ändringar i lagstiftningen, så kommer Boverkets digitala vägledning att uppdateras. Detta är möjligt att göra inom befintligt uppdrag.

När det gäller specifikt utredningens förslag på en vägledning kring häkten och anstalter, så ser Boverket inte att det är motiverat eller skulle tillföra någon större nytta med en sådan specifik vägledning. Boverket vill förtydliga att generellt är det samma regler som gäller, oavsett vad som ska genomföras. Det finns inga särskilda regler i plan- och bygglagstiftningen för häkten och anstalter. Det borde därför vara tillräckligt med befintlig vägledning som innefattar hela kedjan ifrån översiktsplan till byggreglerna.

¹ PBL kunskapsbanken är Boverkets handbok till plan- och bygglagen. Handboken är publicerad på Boverkets webbplats, boverket.se.

Boverket avstyrker förslaget.

Förslag 7 – Ett skydd som tryggar markförsörjningen bör utredas vidare

Boverket instämmer i utredningens slutsats att det inte är lämpligt att häkten och anstalter får en prioriterad ställning som riksintressen.

När det gäller hur utredningen resonerar kring olika vägval och hur oklart ett eventuellt framtida resultat är vid en fortsatt utredning, är det svårt för Boverket att ta ställning kring utredningens förslag utifrån vårt förvaltningsområde.

Boverket avstår att svara.

Förslag 8 – En förenklad process för byggande av typhus bör tas fram

Boverket uppfattar utredningens problemställning i detta förslag främst som ett problem med byggnaders planenlighet och inte processen med framtagande av typhus. Boverket har i ett flertal rapporter utrett frågan kring vad utredningen benämner som typhus. Boverket har i dessa fall kommit fram till att det är svårt, utifrån de förutsättningar och begränsningar som finns på olika geografiska platser i Sverige, att gå vidare med på förhand typgodkända hus som kan placeras varsohelst i landet. Det är svårt att på ett effektivt sätt ta fram ritningar för byggnader, som beroende på placering, träffas av olika krav. Om en sådan byggnad skulle tas fram för placering över hela Sverige, skulle byggnaderna exempelvis bli överdimensionerade för vissa platser och därmed inte konstadseffektiva. Boverket har i stället föreslagit en modell med certifierade byggbedömningsföretag² för att göra det möjligt att på förhand bedöma om vissa krav är uppfyllda. Boverket anser, som beskrivits tidigare i anslutning till förslag 2, att det är tillräcklig med befintliga avvikelsemöjligheter från detaljplan och de som eventuellt tillkommer i samband med kommande ändringar i PBL.

Boverket avstyrker förslaget.

I detta ärende har stf. generaldirektör Yvonne Svensson beslutat och signerat beslutet elektroniskt. Föredragande har varit utredare Emma Rosenblom. I den slutliga handläggningen har också stf. rättschef Anette Martinsson, enhetschef Frida Jonsson och jurist Anders Larsson deltagit.

Yvonne Svensson
stf. generaldirektör

Emma Rosenblom
utredare

² Se Boverkets rapport 2025:2, Uppdrag att utveckla reformen med certifierade byggprojekteringsföretag.

Kopia till:

li.spn@regeringskansliet.se

petter.troedsson@regeringskansliet.se